

2. Вишнева Г. М. Межкультурная коммуникация, языковая вариативность и современный билингвизм // Педагогический вестник. – 2003.-№-01. <http://www.yspu.yar.ru/vestnik.htm>.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – С. VIII.
4. Зязюн Л.І. Саморозвиток особистості в освітній системі Франції: Монографія. – К., Миколаїв: Вид-во МДГУ ім.П.Могили, 2006.-388с.
5. Клочек Г. Вища літературна освіта в контексті Болонського процесу: Методичне есе. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005.-48с.
6. Образование – ключевой фактор социально-экономического развития США в XXI веке // Университетская информационная система „Россия” [Цит. 27.02.2005]. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.budgetrf.ru/Publications/magazines/vestnik sf/2001/>>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
7. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: Монографія. – К.: Вища школа, 1997. – 180 с.
8. Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: Монографія.-Суми: ВВП „Мрія-1” ТОВ, 2005. – 404с.
9. Юрина Е.Н. Историко-педагогические функции французского языка. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: 3.11.2003: <<http://rspu.edu.ru/li/journal/yurina>>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
10. Central Washington University. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <www.cwu.edu/>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
11. Initial Teacher Training National Curriculum for Secondary English. – L.: DFEE, 1998. – 16 p.
12. The National Curriculum. English. – L.: DFEE, 1998. – 18 p.
13. Weinreich Uriel. Languages in Contact. Findings and Problems. – The Hague, Paris, 1974. – P.102
14. James E.Jacob and David C.Gordon. Language Policy in France // Language Policy and National Unity. – S.l.: Rowman and Allanheld, 1985. – P.119.

М.П. Семенюк
Т.В. Ткачик

УДК 378.03

ДРАМАТИЗАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

***Анотація.** У статті з'ясовується роль драматизації як різновидності технології підготовки майбутнього вчителя.*

***Аннотация.** В статье выясняется роль драматизации как разновидности технологии подготовки будущего учителя.*

***Annotation.** The role of dramatization as varieties of technology of preparation of future teacher turns out in the article.*

До першочергових завдань перебудови освіти суспільство висуває завдання перетворення системи підготовки педагогічних кадрів. У першу чергу вимагає вдосконалення їхня загальнопедагогічна підготовка, зокрема її конкретизація й наближення до майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим з особливою гостротою постає питання оволодіння майбутніми вчителями сучасною педагогічною технологією й

технікою – системою знань, умінь і навичок, необхідних для успішної роботи на педагогічній ниві.

В існуючих дослідженнях з педагогічної технології й техніки головну увагу, як правило, приділяють тим чи іншим питанням удосконалення загальнопедагогічної підготовки. Водночас ґрунтовне дослідження дидактичного аспекту оволодіння вчителем системою педагогічних і психологічних якостей, необхідних для розв’язання стратегічних, тактичних, а також процедурних завдань у ході організації й проведення навчального процесу в школі, тобто педагогічною технологією й технікою, на сьогодні, на жаль, відсутнє.

З одного боку, це пояснюється недоліками у розвитку загальнопедагогічної теорії, а з іншого – відсутністю належної уваги до питань оволодіння вчителями педагогічною технологією й технікою. На це у свій час звернув увагу А.С.Макаренко, зазначаючи, що в теорії декларувалися загальні положення, а педагогічна техніка була справою і винахідливістю окремих педагогів. Це зумовлюється і особливостями соціального розвитку країни. За умов існування командно-адміністративної системи управління суспільством істотно гальмувалися будь-які прогресивні тенденції у розвитку різних соціальних інституцій, в тому числі й школи. Впродовж тривалого часу головним і єдиним критерієм професіоналізму вчителя залишалося глибоке знання предмета. Цим „глибоким знанням предмета” виправдовувалася будь-яка професійна непридатність. Нині демократизація освіти в Україні вимагає докорінної перебудови організації й ведення процесу навчання й виховання в школі, яка неможлива без розробки й упровадження якісно нових педагогічних технологій і концепцій щодо підготовки високопрофесійних фахівців, здатних піднести престиж педагогічної професії. Однією з таких технологій і є формування засад педагогічної майстерності майбутнього вчителя засобами театральної педагогіки.

На сучасному етапі в суспільстві все більше утверджується думка про те, що освіта повинна стати механізмом розвитку творчої особистості, її індивідуальних можливостей.

У ВНЗ має сформуватися педагог, здатний стати носієм і пропагандистом культури, що передбачає наявність у нього розвинутих комунікативних здібностей. Виникла необхідність підготувати студента до взаємодії в системі „вчитель-учень”.

У плані підвищення готовності педагога до педагогічної взаємодії особливе місце посідає процес комунікації, що передбачає два компоненти – вербальний і невербальний.

Розвиток комунікативних здібностей неможливий поза зв’язком з театральною педагогікою, специфіка якої розкривається в роботах А.Гончарова, В.Ц. Абрамяна, Ю.Завадського, В.Петрова та ін.

Ми переконані, що у професійній підготовці педагога доцільно керуватися засадовими принципами системи К.С.Станіславського (фундатора театральної теорії). Ці принципи зводяться до наступних: принцип життєвої правди; принцип ідейної спрямованості: вчення про надзавдання; принцип дії – підґрунтя переживання й матеріалу для творчості; принцип органічності творчості; принцип творчого перевтілення в образ.

Кожний із зазначених театральних принципів знаходять своє відображення у практичній діяльності як актора, так і педагога.

К.С. Станіславський вбачав у сценічному мистецтві художньо узагальнене відображення дійсності, правдиве відтворення життєвих явищ і ситуацій.

У педагогіці це ніщо інше, як зв’язок навчання й виховання з життям або проєктивна діяльність учителя.

Другий принцип учений вбачає в режисерському рішенні вистави, тлумаченні сценічних образів, ідейному втіленні сутності драматичного твору.

Це майже без змін можна перенести в педагогічну діяльність, особливо у світлі нового педагогічного поняття „режисура уроку” (І.А.Зязюн). Цей принцип відіграє головну роль у конструктивній діяльності вчителя. Як і вистава, урок повинен мати надзавдання, а предмет (дисципліна) – над-надзавдання.

Третій принцип вкорінений в активності й дійовості мистецтва, обраних К.С.Станіславським як засадові. Активність і дійовість становлять підґрунтя для переживання й матеріал для творчості. У свою чергу, творче переживання й матеріал для творчості є провідними компонентами в організаторській діяльності педагога.

Наступний принцип репрезентує нерозривний зв'язок психічного з фізичним, зв'язок суб'єктивно переживаного почуття з його зовнішнім об'єктивним вираженням.

К.С.Станіславський навчає контролювати виникнення потрібного стану для того, щоб використати його в практичній діяльності.

У педагогічній практиці це становить безпосередньо комунікативну діяльність учителя.

Останній принцип забезпечує одну з найважливіших умов плідної акторської творчості – це стан сценічного переживання, на ґрунті якого розв'язуються завдання всіх попередніх принципів.

Подібно до цього у практичній діяльності вчителя цей принцип знаходить своє відображення у гностичній діяльності педагога, яка є першоосновою для всієї діяльності педагога загалом.

Одним із засобів, що сприяють розвитку комунікативних здібностей майбутніх педагогів, є драматизація, яка тісно пов'язана з теорією і практикою театральної педагогіки. Драматизація є одним із ефективних засобів розвитку пізнавальної активності, оскільки дозволяє залучити учнів (студентів) до продуктивної творчої діяльності, де вони виступають, з одного боку, в якості виконавців, а з другого – художників композиторів, режисерів в цілому. Це вимагає осмислення дійсності, виявлення свого власного ставлення, позиції, а значить – внутрішньої свободи, відкритості світу на противагу замкнутості, характерної всім віковим групам.

Практика роботи у ВНЗ свідчить, що драматизація дозволяє активно включати в процес розвитку особистості суміжні театру види мистецтв – музику, хореографію, живопис та інші засоби впливу на свідомість студентів. Вихід на інтегрування пов'язаний з можливістю театру як моделі світу в цілому, що проектує всередині себе не тільки множину структур людських стосунків, але й потенційний рух до відновлення порушених зв'язків: буття і людини, суспільства і особистості та ін.

Драматизацію варто розуміти як засіб поліхудожнього впливу на особистість майбутнього педагога. В означеному аспекту драматизація досліджена недостатньо.

Узагальнення наявного досвіду (чужого та власного) засвідчує, що даний засіб допомагає передусім розвитку творчого потенціалу особистості, здатності розуміти іншого, емоційної виразності, культури почуттів, дозволяє педагогам оволодіти „біомеханікою”, сформувати координацію моторної поведінки, оволодіти своїм тілом – уміти досягти потрібного результату, відчувати своє тіло; повністю підкоряти свою моторну поведінку вираженню певного змісту педагогічного впливу, зробити його автоматичним, перетворити техніку спілкування у внутрішню потребу. Все це впливає на активне формування перцептивних, пластичних, логічних, дискурсивних та експресивних умінь, що є основою комунікативних здібностей, у рамках яких виразно проступають два компоненти – вербальний і невербальний. Отже, драматизація – це і ефективний засіб професійної підготовки майбутніх педагогів, що зумовлює навчання студентів методики використання даного засобу в процесі шкільного навчання.

Практика засвідчує: використання драматизації йде в подвійному плані: ігровому та навчально-пізнавальному. Дидактична функція реалізується через обговорення плану і власне ігрової дії, аналізу дій кожного і колективу на предмет співвідношення ігрової ситуації як моделюючої, вимірювання кінцевого факту, його співвідношення з реальністю. Провідна роль в драматизації належить заключному ретроспективному обговоренню, в якому студенти (учні) спільно аналізують її хід; результати, виконують дії з пошуку співвідношення ігрової моделі та реальності, оцінюють хід навчально-ігрової взаємодії, прогнозують майбутні події тощо.

Драматизація – це вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, в якому складається і вдосконалюється самоуправління поведінкою. У наукових джерелах виділяються такі функції драматизації: розважальна (розважити, принести задоволення, надихати, пробудити інтерес); комунікативну (пов'язану із засвоєнням діалектики спілкування), самореалізації в драматизації як полігоні людської практики; ігротерапевтичну (подолання різних труднощів, що виникають в інших видах життєдіяльності); діагностичну (самопізнання в процесі гри, виявлення відхилень від нормативної поведінки); корекції (внесення позитивних змін в структуру особистісних показників); соціалізації (включення в систему суспільних відносин, засвоєння норм людського співжиття).

Драматизацію варто розглядати як діяльність і як процес. Драматизація як діяльність включає в себе цілепокладання, планування, реалізацію мети, аналіз результатів, у яких особистість оцінює себе як суб'єкт.

Мотивація драматизації забезпечується її добровільністю, можливостями вибору і елементами змагальності, задоволення потреб в самоутвердженні, самореалізації.

Драматизація як процес передбачає взяті на себе учасниками гри ролі і ігрові дії як засіб реалізації цих ролей; ігрове використання предметів, тобто заміщення реальних речей ігровими, умовними; реальні відносини між гравцями; сюжет – область реальності, умовно відтворена в ній.

Студенти, котрі готуються до педагогічної діяльності, дізнаються, що значення драматизації – гри неможливо оцінити розважально-рекреативними можливостями. Гра-розвага здатна перерости в навчання, творчість, терапію, модель типу людських стосунків.

У сучасній школі, де акцентується увага на активізацію та інтенсифікацію навчального процесу, драматизацію варто використовувати в наступних випадках: як самостійний засіб для засвоєння поняття, теми чи розділу навчального процесу; як елементи значно ширшої технології; в якості уроку чи його частини (вступ, пояснення, закріплення, контроль); як технологія позакласної роботи. Можливе використання драматизації протягом всього періоду шкільного навчання.

Драматизація дає можливість тим, хто навчається, вийти на розгляд уявлень про вічність і безкінечність світу; творчої інтерпретації; моделювання образу через наслідування; освоєння духовних цінностей через аналіз існуючих моделей тощо.

Драматизація сприяє мобілізації всіх внутрішніх сил особистості. У студентській аудиторії завжди є візуали, аудіали, кінестетики. Ефективність використання драматизації ґрунтується на особливостях сприймання, переробки та відтворення інформації. Власне драматизація забезпечує взаємозалежність і доповнюваність тієї чи іншої моральності, сприяючи активному сприйманню інформації.

У процесі розвитку комунікативних здібностей проходить формування психотехніки, що включають сприймання оточуючого, безперервну думку як словесну сторону дії, зосередження пам'яті, взаємозв'язок і взаємодію з партнером, дію з предметом, темпоритм дії, оцінку подій та фактів тощо.

Зазначимо, що розвиток невербального компонента комунікативних здібностей майбутніх педагогів передбачає два етапи: теоретичний і практичний.

Теоретичний пов'язаний з ознайомленням з поняттями „невербальна комунікація”, невербальні сигнали тіла (поза, міміка, жести, дистанція, інтонація), їх характеристикою шляхом звернення до кінетики. Практичний передбачає власне розвиток невербального компонента комунікативних здібностей шляхом застосування драматизації як на заняттях, так і в позанавчальному процесі (гуртки, студії, клуби).

Особливо активно використовується драматизація на практичних та лабораторних заняттях з „Основ педагогічної майстерності”, „Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності”, „Практикуму з української мови”, „Методика виховної роботи”, „Технології інтерактивного навчання”. Наприклад, на практичних заняттях з „Основ педагогічної майстерності” студенти вчать володіти своєю поставою, мімікою, жестами.

Виконують завдання на зразок: впізнай товариша за голосом; з допомогою жестів, міміки передай зміст картини, малюнку тощо.

Вправи для розвитку слухової уваги.

Одному студенту уважно прослухати голоси товаришів по групі. Відтак, сівши спиною до аудиторії, називати ім'я того, хто задає запитання.

„Переговорний пункт”. Дві групи студентів (по 3-4 учасники в кожній групі) стоять біля протилежних стін аудиторії, спиною до партнера (абонента). За командою педагога впродовж часу, відведеного на вправу, починають одночасно розмовляти, кожний зі своїм „абонентом”. Після завершення часу переказують отриману від партнера інформацію.

Безумовно, це вимагає ретельної підготовки викладача : підбір спеціальних завдань, дидактичних засобів, ситуацій; роботу над власною мімікою, поставою, жестами тощо. Практика засвідчує, що драматизація як один із засобів театральної педагогіки в контексті науково-практичної діяльності у ВНЗ дає позитивні результати при врахуванні таких психолого-педагогічних умов: наявність сприятливого психологічного клімату; відсутність бар'єрів у спілкуванні між педагогом та студентами; наявність знань та уявлень про специфіку педагогічної діяльності, педагогічну взаємодію як ключове поняття педагогіки, про педагогічне спілкування та його стилі, про професійний ріст педагога, його адаптацію, професіоналізм як вершину його становлення, про професійну придатність до педагогічної діяльності.

Досвід роботи із студентами переконує, що драматизація як один із різновидів технології підготовки фахівця уможливує зацікавити майбутніх учителів на заняттях, захопити їх, збудити інтерес, думку, творчість. При виконанні різноманітних завдань у студентів розвивається професійне мислення, динамізм, оптимізм, емоційне сприйняття, здатність до перевтілення, вміння імпровізувати.

Система вправ і творчих завдань, спрямована на розвиток пластичних, логічних, експресивних, дискурсивних, перцептивних умінь майбутніх педагогів, є важливим джерелом збагачення їх професійних якостей.

Драматизація як одна із технологій підготовки майбутнього педагога дозволяє реалізувати важливе завдання – розвиток загальної культури педагога, формування готовності до педагогічної діяльності.

Література:

1. Гура О.І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності. – К., 2005. – 224с.
2. Данилова Г.С. Професіоналізм педагога на порозі третього тисячоліття // Освітнянські відомості. – 2002. – №4. – С.2-5.
3. Добрович А. Общение: наука и искусство. – М.: АОЗТ „Яуза”, 1996. – 253с.

4. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л.В.Сохань, І.Г.Єрмакова, Г.М.Несен. – К.: Богдана, 2003. – 520с.
5. Капська А.Й. Педагогіка живого слова. – Навч.-метод. посібник. – К.:ІЗМН, 1997. – 140с.
6. Кузьміна Н.В. Професіоналізм личности преподавателя и мастера производственного обучения. – М.: Высшая школа, 1990. – 119с.
7. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал. – М.: Просвещение, 1994. – 98с.
8. Педагогічна майстерність: Підручник /Л.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін. – К.: Вища школа, 1997. – 349с.

УДК 371

З.М. Сирота,
В.М. Сирота

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті розкрито художньо-естетичний аспект творчого розвитку школярів засобами різних видів мистецької діяльності.

Аннотация. В статье раскрыто художественно-эстетический аспект творческого развития школьников средствами разных видов художественной деятельности.

Annotation. In the article the aspect of creative development of schoolboys is exposed by facilities of different types of artistic activity

Важливою проблемою у сфері художньо-естетичного виховання є формування особистості як активного творця. Відомо, що саме мистецтво є потужним каталізатором інтелектуально-творчих здібностей. Тому на сучасному етапі перед педагогічною наукою особливо гостро стоїть питання розвитку творчих потенційних можливостей людини саме у ранньому віці, а спрямування педагогічного процесу на творчий розвиток особистості – одна з актуальних проблем у сучасній педагогіці.

Більшість теоретиків і практиків мистецької освіти схиляється до думки, що основною метою виховання має стати розвиток творчого потенціалу особистості в цілому. Реалізація поставлених завдань буде повноцінною, якщо учитель розуміє значення мистецтва у розвитку людської індивідуальності, розглядає заняття як засіб формування життєво важливих умінь у якомога ширшій палітрі різноманітних видів мистецької діяльності.

Саме мистецька діяльність найефективніше впливає на розвиток креативних якостей особистості, оскільки є творчим процесом, що вимагає від учня народження власних особистісно-значущих думок, творчого самовираження.

Звичайно, жоден навчально-виховний процес не може забезпечити увесь обсяг необхідних знань, умінь і навичок. Важлива роль у цьому процесі відводиться реалізації загально-дидактичних принципів на уроках мистецтва. На сучасному етапі викладання мистецьких дисциплін у школі традиційні принципи наочності і наступності повинні доповнюватися принципами розвиваючого навчання, а на нашу думку, – креативно-розвиваючого навчання. Ці принципи можуть допомогти художній дидактиці на методологічному рівні зробити свій внесок у розвиток творчого мислення. Цілісність, образність, асоціативність, імпровізаційність, художність є тим підґрунтям, яке може стати базою для дотримання та реалізації згаданих принципів художньої дидактики.

Визначення дефініцій „естетичний творчий розвиток” та „естетична творча здібність” тісно пов’язано з уточненням поняття „творчість”. Існує безліч підходів до визначення творчості як специфічного процесу діяльності людини.